

Europejski Tydzień Szczepień 2025

Szczepienia dla każdego człowieka!

Szczepienia stanowią najskuteczniejszą i najbardziej opłacalną inwestycję w zdrowie jednostek i społeczeństwa, dlatego każdy człowiek powinien mieć do nich sprawiedliwy, równy dostęp. Taka idea przyświeca w 2025 r. Europejskiemu Tygodniowi Szczepień 2025, który obchodzimy w dniach 27 kwietnia – 3 maja.

Europejski Tydzień Szczepień jest okazją do przypomnienia, że szczepienia należą do **najbardziej kosztoelektywnych metod ochrony życia ludzi**, jak również promowania ich zdrowia i dobrostanu.^[2] Co roku **szczepionki ratują życie milionom osób**, a kolejne miliony są chronione przed chorobami i inwalidztwem.^[2] UNICEF podaje, że w ciągu ostatnich 50 lat szczepienia uratowały życie 150 mln osób.^[3]

Jednocześnie obecnie jesteśmy świadkami największego spadku wskaźników wyszczepialności dzieci.^[3] Z szacunków wynika, że w 2023 r. aż 14,5 mln dzieci nie otrzymało wszystkich dawek rutynowych szczepionek.^[3] Do tego niepokojącego trendu przyczyniają się: konflikty zbrojne, przesiedlenia, ale też dezinformacja, którą szerzą ruchy antyszczepionkowe.^[3]

Dlatego na świecie ponownie pojawiają się choroby, z którymi przez długi czas nie mieliśmy już do czynienia, jak odra, polio, błonica, krztusiec.^[1,3] W marcu 2025 r. w Polsce u nieszczepionego sześciolatniego dziecka, które wróciło z Afryki odnotowano **przypadek pełnoobjawowej błonicy**.^[4] Innym przykładem na powracanie zapomnianych dzięki szczepieniom chorób jest **35-krotny wzrost zachorowań na krztusiec w Polsce**.^[8]

Szczepienia są ważne nie tylko w wieku dziecięcym. Chronią życie i zapobiegają poważnym powikłaniom również u osób dorosłych, zwłaszcza u seniorów, u których dochodzi do osłabienia układu odporności w związku z procesami starzenia się.^[5]

Ryzyko zgonu w przebiegu choroby, której można zapobiegać drogą szczepień jest u seniorów nawet 100-krotnie wyższe niż u dzieci.^[11]

Seniorzy mają wiele chorób współistniejących, co może sprzyjać rozwojowi infekcji, a z wiekiem odporność uzyskana dzięki szczepieniom w dzieciństwie spada i konieczne jest stosowanie dawek przypominających.^[5] Przykładem jest szczepienie przeciwko krztuścowi, błonicy i tężcowi – dawki przypominające powinno się przyjmować co 10 lat.^[6,7]

Polskie Towarzystwo Wakcynologiczne przygotowało kalendarze szczepień dla różnych grup osób dorosłych w zależności od wieku – osobno kalendarz dla seniorów, dla kobiet w ciąży oraz dla grup pacjentów z różnymi chorobami przewlekłymi.^[6] Kalendarz szczepień dla seniorów PTW w zasadzie pokrywa się z tym proponowanym przez Polskie Towarzystwo Medycyny Rodzinnej oraz przez Państwowy Zakład Higieny.^[6,7]

Problem stanowi wciąż niska wyszczepialność seniorów w Polsce w porównaniu z innymi krajami Europy. Dlatego konieczna jest nieustanna edukacja społeczeństwa na temat korzyści płynących ze szczepień oraz ich bezpieczeństwa. Istotnym czynnikiem, który może mieć wpływ na szczepienie się seniorów jest również **finansowanie szczepień z budżetu ochrony zdrowia**.

Obecnie wśród szczepień zalecanych osobom dorosłym finansowane dla seniorów (65 lat i więcej) są: szczepienie przeciw grypie^[9], pneumokokom w grupach ryzyka^[10], COVID-19^[11].

Od 1 kwietnia 2025 Ministerstwo Zdrowia objęło refundacją dwie kolejne szczepionki – szczepionkę przeciw półpaścowi oraz przeciw wirusowi RS. Szczepionka przeciw półpaścowi jest dzięki temu bezpłatna dla osób w wieku 65 lat i więcej o podwyższonym ryzyku zachorowania na półpasiec. Pacjenci w wieku 18 lat i więcej, którzy mają zwiększone ryzyko zachorowania na tę chorobę, mogą się zaszczepić z odpłatnością 50 proc.^[12]

Półpasiec, który rozwija się w wyniku reaktywacji uśpionego wirusa ospy wietrznej i półpaśca (VZV), nie jest chorobą łagodną. Jednym z jego głównych poważnych powikłań jest **neuralgia popółpaścowa** – dotkliwy ból, który może się utrzymywać całymi latami.^[14] Leczenie tego powikłania jest wyzwaniem dla poradni leczenia bólu, jest też bardzo kosztowne, dlatego **Polskie Towarzystwo Badania Bólu** w raporcie pt. „Bezpieczeństwo opieki nad pacjentem z bólem przewlekłym” rekomenduje, aby **szczepienia przeciwko półpaścowi były bezpłatne dla wszystkich seniorów w wieku 65 lat i więcej (lista senioralna 65+).**^[15]

Z szacunków wynika, że wśród osób, które chorowały na ospę wietrzną około jedna trzecia zachoruje na półpasiec, a wśród nich jedna trzecia będzie mieć długotrwałą neuralgię półpaścową.^[14] **Najbardziej narażone na półpasiec są osoby po 50. roku życia oraz te, które niezależnie od wieku i z różnych przyczyn mają osłabiony układ immunologiczny.**^[13]

Szczepionka przeciw półpaścowi jest bardzo skuteczna i zapobiega półpaścowi u osób, które miały kontakt z wirusem wywołującym ospę wietrzną oraz poważnym powikłaniem choroby.^[26] Ponadto, zaobserwowano, że **stosowanie rekombinowanej szczepionki przeciw półpaścowi o 17 proc. zmniejsza ryzyko demencji w kolejnych sześciu latach od jej podania, w porównaniu z grupą, która otrzymała szczepionkę tzw. żywą.**^[16]

Do szczepionek, które wciąż **nie są finansowane** z budżetu państwa ramach Programu Szczepień Ochronnych należą **szczepienia przeciwko meningokokom.**^[18] Te groźne bakterie mogą wywoływać **inwazyjną chorobę meningokokową (IChM)** – tj. zapalenie opon mózgowo-rdzeniowych i/lub sepsę. Ma ona często **piorunujący przebieg**, a jej diagnostyka jest niezwykle trudna, ze względu na brak charakterystycznych objawów. Symptodem, który może być wskaźnikiem rozwijającej się IChM, ale nie zawsze obecnym, jest tzw. wysypka wybroczynowa.^[17]

IChM towarzyszy wysoka śmiertelność. Może też powodować **trwałe** lub **okresowe powikłania**, w tym niedosłuch, uszkodzenia mózgu, padaczkę, amputacje palców lub części kończyn, ubytki skóry i tkanki podskórnej oraz zaburzenia emocjonalne.^[19]

Na zakażenie meningokokami narażeni są wszyscy, niezależnie od płci czy wieku. Najczęściej chorują jednak **dzieci w wieku od trzech miesięcy do pierwszego roku życia.** Za większość (70 proc.) zakażeń wśród niemowląt odpowiadają od lat **meningokoki z serogrupy B.** Pozostałe 30 proc. zachorowań jest wywołane przez meningokoki grupy C oraz W135.^[20]

Dlatego niemowlęta powinno się w pierwszej kolejności zaszczepić przeciw meningokokom grupy B. Jedna z dostępnych białkowych szczepionek przeciw meningokokom grupy B może być podawana już od drugiego miesiąca życia.^[20] Zaleca się także rozszerzyć ochronę najmłodszych

o szczepienia przeciw meningokokom grupy C i W135, a najlepiej zaszczepić je szczepionką 4-składnikową przeciw grupie A, C, W135, Y.^[20]

W Polsce od 1 czerwca 2023 r. realizowany jest Powszechny Program Szczepień przeciw HPV (wirus brodawczaka ludzkiego) dziewcząt i chłopców. Od 1 września 2024 r. obejmuje on dziewczęta i chłopców w wieku od ukończenia 9 roku życia do 14 lat.^[21] **HPV odpowiada za wszystkie przypadki zachorowań na raka szyjki macicy.**^[24]

Dzieci, które z racji wieku nie kwalifikują się do powszechnego programu bezpłatnych szczepień przeciw HPV, mogą skorzystać z bezpłatnej szczepionki dostępnej w ramach refundacji w aptece.^[21] Osoby dorosłe mogą z kolei zaszczepić się przeciw HPV z odpłatnością 50 proc.^[21]

Mimo tych ułatwień poziom wyszczepialności dzieci z grup kwalifikujących się do programu wciąż jest oceniany jako niski.^[23]

Jak podkreślają WHO i UNICEF, **nie ma mowy o bezpieczeństwie zdrowotnym państw i społeczeństw bez szczepień.**^[25] Wprawdzie nie dają one 100-procentowej gwarancji, że nie zachorujemy, ale około **95 proc. osób zaszczepionych unika choroby.** Co więcej, **u osób zaszczepionych infekcje przebiegają łagodniej, powodując mniej powikłań i trwałych konsekwencji.**^[22] Co ważne, **na wiele chorób wirusowych nie ma skutecznych leków,** a istniejące często nie są w stanie zapobiegać powikłaniom. W przypadku chorób wywoływanych przez bakterie skuteczne leczenie jest coraz trudniejsze ze względu na rosnącą oporność drobnoustrojów na antybiotyki.^[22]

Dlatego, jeśli istnieje możliwość zaszczepienia się przeciw chorobie zakaźnej, powinniśmy z niej korzystać.

Vaccinum Pro Publico Bono!

Komunikat prasowy przygotowany przez Stowarzyszenie Dziennikarze dla Zdrowia w związku z Europejskim Tygodniem Szczepień 2025.

Referencje:

- [1] <https://www.ecdc.europa.eu/en/news-events/european-immunization-week-2025-closing-vaccination-gaps-reaching-every-community> [dostęp: 28.04.2025].
- [2] https://www.who.int/europe/health-topics/vaccines-and-immunization#tab=tab_1 [dostęp: 28.04.2025].
- [3] <https://unicef.pl/co-robimy/aktualnosci/news/zapomniane-choroby-wracaja-i-ponownie-zagrazaja-zyciu-dzieci> [dostęp: 28.04.2025].
- [4] <https://www.gov.pl/web/wsse-warszawa/blonica> [dostęp: 28.04.2025].
- [5] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepienia-osob-starszych/> [dostęp: 28.04.2025].
- [6] <https://ptwakc.org.pl/szczepienia-doroslych/> [dostęp: 28.04.2025].
- [7] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepienia-osob-starszych/?strona=1#kalendarz-szczepien-osob-starszych-> [dostęp: 28.04.2025].
- [8] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/%20szczepionki/krtusiec/?print-version> [dostęp: 28.04.2025].

- [9] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/grypa/?strona=9#jak-refundowane-sa-szczepionki-przeciw-grypie-w-sezonie-2024/2025> [dostęp: 28.04.2025].
- [10] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/pneumokoki/?strona=10#kogo-dotyczy-refundacja-szczepionki-przeciw-pneumokokom-u-doroslych> [dostęp: 28.04.2025].
- [11] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepienia-osob-starszych/?strona=1#jak-finansowane-sa-szczepienia-u-osob-starszych> [dostęp: 28.04.2025].
- [12] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/ministerstwo-zdrowia-obejmuje-refundacja-kolejne-szczepionki/> [dostęp: 28.04.2025].
- [13] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/polpasiec/> [dostęp: 28.04.2025].
- [14] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/polpasiec/?strona=1#co-to-jest-polpasiec> [dostęp: 28.04.2025].
- [15] <https://niemusibolec.eu/wp-content/uploads/2025/03/Raport-bol-internet.pdf> [dostęp: 28.04.2025].
- [16] <https://www.nature.com/articles/s41591-024-03201-5> [dostęp: 28.04.2025].
- [17] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=2#czym-jest-zakazenie-meningokokowe> [dostęp: 28.04.2025].
- [18] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/wszystko-o-szczepieniach/na-czym-polega-kalendarz-szczepien/> [dostęp: 28.04.2025].
- [19] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=3#jak-powazne-moga-byc-objawy-zakazenia-meningokokami> [dostęp: 28.04.2025].
- [20] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/meningokoki/?strona=9#jak-zaplanowac-szczepienie-przeciw-meningokokom-dla-osob-w-roznych-wieku%C2%A0> [dostęp: 28.04.2025].
- [21] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/hpv/?strona=2#co-to-jest-hpv> [dostęp: 28.04.2025].
- [22] <https://www.gov.pl/web/psse-brzeg/szczepienia-przeciw-hpv-w-szkolach> [dostęp: 28.04.2025].
- [23] <https://www.monz.pl/pdf-199757-123769?filename=123769.pdf> [dostęp: 28.04.2025].
- [24] <https://szczepienia.pzh.gov.pl/szczepionki/hpv/?strona=2#co-to-jest-hpv> [dostęp: 28.04.2025].
- [25] <https://www.who.int/europe/news/item/28-04-2025-statement-no-health-security-without-immunization-investing-in-a-healthy-future-means-sustaining-public-health-gains-of-the-past> [dostęp: 28.04.2025].